

ПРІОРИТЕТНІ ВЕКТОРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В.П. Антонюк, І.Ю. Підоричева

У статті обґрунтовано необхідність модернізації економіки України на основі нової парадигми розвитку, заснованої на креативній складовій. Висвітлено концепцію цієї парадигми та виокремлено її центральні елементи – творчість, знання та доступ до інформації, які стимулюють економічне зростання та сприяють розвитку в глобалізованому світі. На основі аналізу світового досвіду з'ясовано, що при виборі креативного типу модернізації пріоритетними сферами розвитку економіки мають бути переробна промисловість та креативні сектори матеріального виробництва і послуг. Виходячи з аналізу стану зазначених сфер України, пріоритетними векторами економічної модернізації визначено трансформацію виробничої структури, розвиток на новій технологічній основі потужної переробної промисловості, зокрема тих галузей, у яких Україна має конкурентні переваги, а також розвиток креативного сектору економіки. Реалізація цих напрямів дозволить Україні «на рівних» діяти в системі світогосподарських зв'язків, сприятиме скороченню імпортозалежності та забезпеченню високого рівня продуктивної зайнятості. Обґрунтовано, що модернізація передбачає насамперед побудову сучасного суспільства, де діють ефективні економічні, політичні та соціальні інститути, що забезпечують неухильний прогресивний розвиток усіх сфер суспільного життя. У цьому зв'язку розглянуто соціоментальні та інституційні умови модернізації. Визначено, що для України важливим є формування модерного суспільства, схильного до змін та нововведень, освоєння нового досвіду, знань і культури, нових видів діяльності. Необхідним є суттєве реформування владних та економічних відносин, забезпечення реальної економічної свободи та захисту прав, подолання бюрократизації та корумпованості адміністративної системи, що забезпечить розблокування творчої і підприємницької ініціативи.

Ключові слова: модернізація економіки, пріоритети, інноваційний розвиток, переробна промисловість, креативність, соціоментальні та інституційні умови модернізації.

Valentina Antonyuk, Iryna Pidorycheva

PRIORITY VECTORS FOR THE MODERNIZATION OF THE UKRAINIAN ECONOMY

In the article, the need for Ukraine's economy modernization based on the new development paradigm founded on the creative component is justified. The article is highlighted the concept of the new development paradigm and its central elements are identified – creativity, knowledge, and access to information – which are powerful engines that stimulate economic growth and promote development in a globalized world. Taking into account world experience, it was found that in selecting the creative type of modernization, the priority spheres of economic development should be the processing industry and creative sectors of material production and services. Based on the analysis of the state of these spheres in Ukraine, it is defined priority vectors of economic modernization – structural transformation of the production structure, the development at a new technological basis of a powerful manufacturing and, above all those industries in which Ukraine has competitive advantages, as well as the development of the creative sector of the economy. The implementation of these areas will allow Ukraine to act "on an equal footing" in the system of world economic relations, will help reduce the import dependence on the supply of high-tech products and ensure a high level of productive employment. It is justified that modernization presupposes, first of all, building a new society in which effective

Антонюк Валентина Полікарпівна – доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики Інституту економіки промисловості НАН України (м. Київ)

Підоричева Ірина Юріївна – кандидат економічних наук, завідувач відділу проблем інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості Інституту економіки промисловості НАН України (м. Київ)

economic, political and social institutions operate that ensure a steady progressive development of all spheres of public life. In that context, the socio-mental and institutional conditions of modernization are considered. Substantial reform of the power and economic relations, the provision of real economic freedom and the protection of rights, the overcoming of the bureaucratic and corrupt administrative system, which will ensure the unblocking of the creative and entrepreneurial initiative are essential for Ukraine.

Keywords: economic modernization, priorities, innovative development, processing industry, creativity, socio-mental and institutional conditions for modernization.

У сучасній світовій економіці відбуваються масштабні трансформації, пов'язані з переходом на нові моделі соціально-економічного розвитку, які базуються не лише на передових технологіях, а й на нових формах організації бізнесу, застосуванні нових, соціокультурних, чинників зростання й конкурентоспроможності. Такі трансформаційні процеси є основою модернізації, теоретичні засади якої були сформульовані у середині ХХ ст. зарубіжними вченими (В. Ростоу, Д. Лернером, С. Блеком, А. Пржеворським, Ф. Лімонглі, С. Гантінгтоном та ін.) й достатньо системно викладені у вітчизняній науковій літературі. Модернізацію розглядають як усебічний процес, який охоплює безліч напрямків одночасних змін у суспільному устрої – в економіці, соціальній сфері, політиці тощо. Саме такий підхід до аналізу сутності та проблем модернізації простежується в публікаціях вітчизняних науковців. Так, у праці В.М. Гейця [1] досліджуються принципи лібералізму як основи для модернізації українського суспільства й економіки. Соціоментальні аспекти модернізації проаналізовано в статті Е.М. Лібанової [2]. У статті О.М. Левковець приділяється увага проблемам технологічної модернізації економіки країни [3]. Низка досліджень присвячена модернізації промисловості [4; 5]. Питання модернізації висвітлені в значній кількості інших публікацій, однак, незважаючи на це, проблема модернізації економіки України залишається гострою і невирішеною до сьогодні, про що свідчить низький рівень ефективності національної економіки, технологічна відсталість переважної більшості сфер економічної діяльності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні пріоритетних напрямів модернізації економіки України та її умов на основі врахування світових тенденцій розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний світ динамічно змінюється, відбувається конвергенція процесів глобалізації та локалізації, поєднання конкуренції та кооперації, суперництва та співробітництва у взаємовідносинах різних економічних агентів. Розвиваються нові глобальні ланцюжки формування вартості, коли виробництво товарів перетинає національні кордони, забезпечуючи міжнародну економічну інтеграцію. Для того щоб мати зиски від цих процесів, країна має бути спроможна «на рівних» брати участь у новій системі економічних відносин, що визначається передусім рівнем її техніко-технологічного

розвитку. На нинішньому етапі Україна значно програє в цьому плані.

Так, маючи станом на 01.01.2017 р. 603,5 тис. кв. км території¹ та 42,4 млн постійного населення (без урахування населення окупованих територій) [6, с. 22, 508], Україна є однією з найбільших країн Європи, володіє значними природними, людськими та матеріальними ресурсами. Однак за рівнем економічного розвитку та добробуту населення вона значно поступається всім європейським країнам, про що свідчить виробництво валового внутрішнього продукту (ВВП): у 2015 р. обсяг ВВП на душу населення (у дол. США за ПКС 2010 р.) становив 15 478 дол., що було в 2,2 раза менше, ніж у Франції, порівняно з Чехією менше в 1,8 раза, із Польщею – в 1,5 раза, із Болгарією – в 1,2 раза [6, с. 597–598]. Це є наслідком слабких модернізаційних процесів та прогресивних структурних зрушень в економіці України практично впродовж усього періоду незалежності. Вони проявились у консервації застарілої структури виробництва, переважанні в економіці низьких технологічних укладів, фізичному й моральному старінні основних виробничих фондів, зниженні рівня інноваційної активності підприємств та частки інноваційної продукції у загальному її випуску. Нинішня економіка України на 95 % базується на третьому та четвертому технологічних укладах: на них припадає майже 96 % випуску продукції, 95 % інвестицій та 90 % витрат на інновації [7, с. 10].

У Національній доповіді, присвяченій Цілям сталого розвитку на період до 2030 року, відзначається, що в Україні було сформовано сировинно-орієнтовану експортну модель, яка базувалася на конкурентних перевагах дешевих енергетичних і трудових ресурсів. У ході трансформаційних процесів так і не вдалося наростити економічний потенціал та здійснити масштабні технологічні перетворення [8, с. 10]. Це зумовлює низькі позиції держави в міжнародних рейтингах. В опублікованому Всесвітнім економічному форумом Індексі глобальної конкурентоспроможності 2016–2017 (*The Global Competitiveness Index*) Україна займала

¹ Територія АР Крим та частини Донецької і Луганської областей є тимчасово окупованими; за оцінками сайту інформаційних ресурсів *Ukraine Under Attack*, їх площа становить 47 тис. кв. км. Однак, згідно із Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII, тимчасово окуповані території є невід'ємною частиною території України.

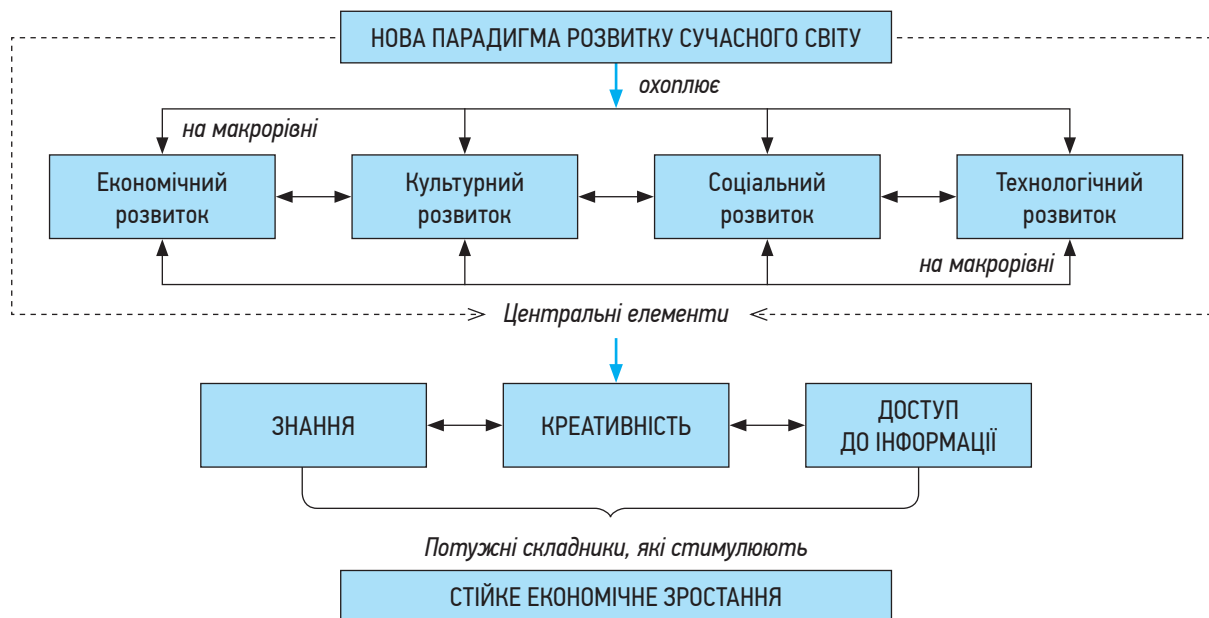

Рис. 1. Концепція нової парадигми розвитку, що заснована на креативній складовій

Джерело: побудовано за [10; 11].

85-те місце із 138 країн, знизивши свій рейтинг на 6 пунктів порівняно з попереднім періодом [9]. Усе сказане вище свідчить про необхідність якнайшвидшої модернізації економіки.

Під економічною модернізацією слід розуміти структурні, технологічні та інституційні зміни в національній економіці, спрямовані на підвищення її міжнародної конкурентоспроможності. Фахівці вирізняють два типи модернізації: 1) *адаптивний (імітаційний)*, який здійснюється переважно шляхом запозичення нововведень та формує наздоганяючий тип розвитку економіки; 2) *креативний*, що здійснюється переважно на основі власних інновацій та формує випереджувальний тип економічного розвитку [3, с. 4]. В основі креативності лежать творчі здібності, інтелект, оригінальні ідеї та винахідливість.

Варто відзначити, що ці два типи модернізації не є альтернативними, вони можуть поєднуватися у певних пропорціях з перевагою того чи іншого типу, що визначається обраною стратегією розвитку. Хоча серед науковців та практиків немає єдності щодо бачення типу модернізаційних змін в Україні, вважаємо, що саме креативний тип модернізації має бути пріоритетним шляхом подальшого розвитку країни, оскільки він базується на тих перевагах, які, попри всі втрати, усе ще збереглися в державі. Йдеться про розвинену систему освіти та високоосвічене населення, розгалужену систему науково-дослідних інститутів і провідних наукових шкіл, інженерні кадри та традиції винахідництва і раціоналізаторства.

Нині утверджується нова парадигма розвитку, центральними елементами якої стають

креативність (творчість), знання та доступ до інформації [10]. Це три потужні складники, що стимулюють економічне зростання та сприяють розвитку в глобалізованому світі. Під *креативністю* в цьому контексті розуміють формування нових ідей і використання їх для створення культурних продуктів та оригінальних творів мистецтва, наукових винаходів і технологічних інновацій. Економічний аспект креативності, який сприяє розвитку підприємництва, проявляється у просуванні інновацій, зростанні продуктивності та, зрештою, втілюється в економічному зростанні (рис. 1).

Формування модернізаційної політики передбачає визначення пріоритетних сфер розвитку економіки. Як свідчить досвід успішних країн, при виборі креативного типу модернізації це мають бути:

- 1) переробна промисловість;
- 2) креативні сектори матеріального виробництва та послуг.

Переробна промисловість є генератором технологічного прогресу та інновацій в економіці. У Європейському Союзі на частку промисловості припадають 65 % витрат на дослідження й розробки і майже 50 % витрат на інновації. При цьому інноваційна активність великих підприємств у промисловості є приблизно вдвічі вищою, ніж активність великих підприємств в інших сферах діяльності [12, с. 5].

Переробна промисловість виступає драйвером економічного зростання, виробляючи близько

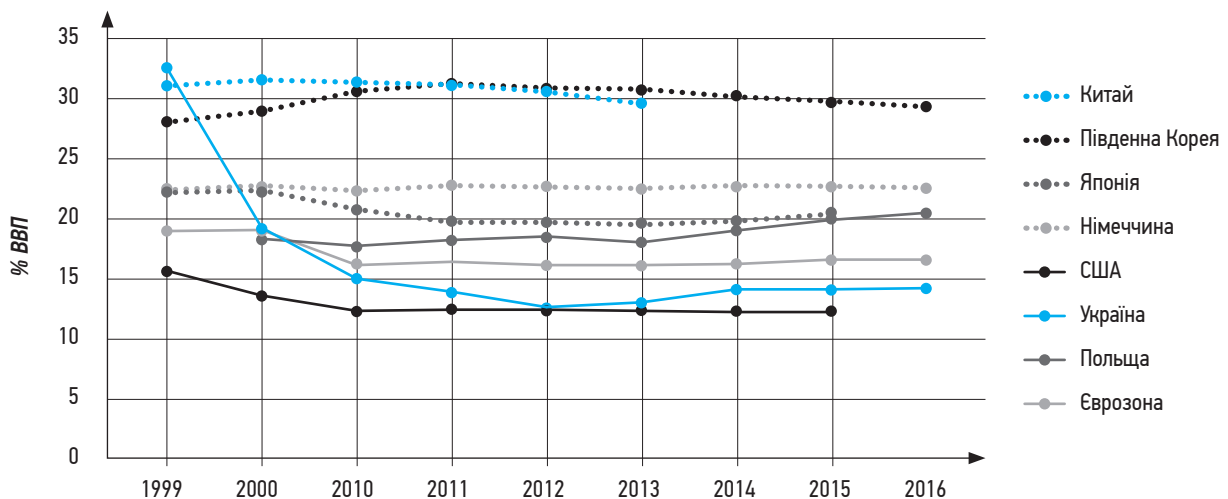

Рис. 2. Динаміка частки доданої вартості, створеної у переробній промисловості окремих країн світу, у % ВВП

Джерело: побудовано авторами за даними [13].

15 % світового ВВП. За даними Світового банку, у Китаї та Південній Кореї, де зосереджено значні виробничі потужності, переробна промисловість забезпечує майже 30 % ВВП, у Японії ця частка перебуває на рівні 20 % ВВП, у Німеччині – 22 %, у Чеській Республіці – 27 %, у Польщі – 20 %. Навіть у Болгарії, традиційно аграрній країні, вона становить наразі 15,5 % ВВП, що на 1,5 % більше, ніж в Україні. Однак у 1999 р. внесок промисловості у ВВП України становив 32,8 % – більше, ніж у будь-якій із наведених вище країн на той час [13] (рис. 2).

Проблема розвитку переробної промисловості України полягає не лише в тому, що знизилася її частка у ВВП, а й передусім у погіршенні структури видів промислової діяльності у цій сфері, що

проявляється у зменшенні частки високотехнологічних виробництв (табл. 1).

Дані таблиці свідчать про те, що частка переробної промисловості має нестабільну динаміку і тенденцію до зменшення. Найбільш негативним є зменшення частки машинобудування – з 10 до 6,5 % за досліджуваний період, у т. ч. такого високотехнологічного його сектору, як виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, який займає мізерну частку в загальному обсязі промислової продукції (0,5 %). Більш як удвічі скоротилася частка продукції автотранспортного будівництва. Зростає частка продукції фармацевтичної промисловості, однак на неї припадає лише 1,1 % загального випуску. Позитивним є зростання продукції харчової промисловості:

Таблиця 1

Частка переробної промисловості та її окремих галузей у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у 2011–2015 рр., %

Переробна промисловість та її окремі галузі	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
Переробна промисловість загалом	65,2	63,5	61,8	63,3	64,1
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	16,7	18,2	19,3	21,2	22,4
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	4,3	4,3	3,8	3,5	3,8
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і препаратів	0,7	0,7	0,9	1,0	1,1
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування, з них:	10,0	10,2	8,7	7,1	6,5
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції;	0,9	0,6	0,6	0,6	0,5
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та ін.	4,9	5,3	3,8	2,7	2,3

Джерело: складено авторами за [14, с. 27].

хоча вона й належить до низькотехнологічного сектору економіки, однак сприяє розвитку АПК та забезпечує значну кількість робочих місць.

Зниження обсягів переробної промисловості має низку негативних наслідків, це – деіндустріалізація економіки, посилення залежності країни від технологічного імпорту, зниження потреби у висококваліфікованих кадрах та втрата інтелектуального і людського капіталу країни. Розуміючи важливе значення переробної промисловості для прогресивного розвитку України, у національних Цілях сталого розвитку на період до 2030 року ставиться завдання 9.4 – сприяти прискореному розвитку високо- та середньотехнологічних секторів переробної промисловості, які формуються на основі використання ланцюгів «освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу за напрямками: розвиток інноваційної екосистеми; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); застосування ІКТ в АПК, енергетиці, транспорті та промисловості; високотехнологічне машинобудування; створення нових матеріалів; розвиток фармацевтичної та біоінженерної галузей [8, с. 138].

Це вимагає нових підходів до формування промислової політики з урахуванням світового досвіду, передусім рекомендацій Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО). У Лімській декларації, яка була прийнята на 15-й сесії Генеральної конференції ЮНІДО в грудні 2013 р., зазначено, що всеохоплюючий та стійкий промисловий розвиток має передбачати збільшення виробничих потужностей до рівня, здатного «підтримувати структурні перетворення в економіці; стимулювати економічне зростання та створення гідних робочих місць; підвищувати продуктивність і темпи розвитку, розширювати передачу й освоєння технологій на взаємно узгоджених умовах, впровадження інфраструктурних і технологічних інновацій ... підтримувати пов'язані з цим наукові дослідження і дослідно-конструкторські роботи» [15].

Отже, в основі модернізації економіки України має лежати відродження та розвиток на новій технологічній основі потужної переробної промисловості, передусім тих галузей, в яких Україна має конкурентні переваги, що сприятиме скороченню імпортової залежності України від поставок високотехнологічної продукції та забезпеченню високого рівня продуктивної зайнятості.

Креативний сектор економіки є не менш важливим для забезпечення сталого розвитку України. У ХХІ ст. зростає розуміння взаємозв'язку між креативністю та економічним розвитком, формується концепція «креативної економіки». Значний внесок у її становлення зробив один із провідних сучасних фахівців з міського розвитку Чарльз Лендрі (*Charles Landry*) на основі дослідження

зв'язку креативності та міського економічного розвитку. У своїй книзі «*The Creative City. A Toolkit for Urban Innovators*» він наголошує, що людський розум, мотиви, уява, творчі здібності та потенціал жителів дедалі частіше розглядаються як стратегічний резерв розвитку міст і визначають їх майбутній успіх. Шукаючи відповідь на питання, чому деяким містам вдалося пристосуватися до економічних і соціальних трансформацій, що охопили світ в останні два десятиліття, він дійшов висновку: «...успішні міста мають багато спільного: яскраво мислячі індивідуальності, велика кількість творчих організацій, зрозумілі політичні цілі... В них широко поширене лідерство... Це проявляється в сміливих громадських ініціативах, у ризикованих приватних інвестиціях, у мережах, що утворюють щільну тканину взаємопов'язаних комерційних і суспільно корисних проектів» [16, с. 25].

Вагомий внесок у концепцію креативного розвитку вніс Річард Флорида (*Richard Florida*) – американський економіст, автор теорії креативного класу. У своїй книзі «Креативний клас: люди, які змінюють майбутнє» він говорить про те, що сьогодні саме представники творчих професій формують новий клас суспільства, який не тільки визначає успіх окремих організацій, а й зумовлює зростання економіки цілих міст і регіонів, а, отже, економічну міць країни на глобальній арені. За словами Р. Флориди, сучасна економіка за своєю суттю є креативною економікою. При цьому робочим матеріалом креативності виступають знання та інформація, а її продуктом – інновація, чи то у формі нового технологічного винаходу, чи то нового методу ведення бізнесу [17, с. 59]. Як і Ч. Лендрі [16, с. 15–16], він підкреслює важливу тенденцію: якщо в ХІХ ст. основні виробництва, що визначали потужність економіки, створювалися навколо джерел природної сировини і транспортних шляхів, то в сучасну епоху найбільш ефективні інноваційні підприємства постають там, де сконцентрований зовсім інший ресурс – люди, а точніше – креативний (творчий) клас населення [18].

Розвиток креативного сектору економіки зумовив потребу його ідентифікації. За визначенням Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), *креативна промисловість* характеризується такими рисами [10, с. 13]: це – цикли створення, виробництва та розподілу товарів і послуг, які використовують творчий підхід та інтелектуальний капітал як основні ресурси; види діяльності, засновані на знаннях, орієнтовані на потенційне отримання доходів від володіння та торгівлі правами інтелектуальної власності. Креативна промисловість включає в себе матеріальні продукти та нематеріальні інтелектуальні або художні послуги з творчим контекстом, економічною цінністю та ринковими цілями;

Частка видів економічної діяльності, віднесених до креативних, у структурі валової доданої вартості України, %

Види економічної діяльності	2010 р.	2013 р.	2015 р.	Зміна частки ВЕД у структурі ВДВ України, 2015 р. до 2010 р., +/-
Інформація та телекомунікації	3,5	3,8	4,3	+0,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,9	3,7	3,3	+0,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,6	1,0	0,7	+0,1

Джерело: складено за [22, с. 82–83].

перебуває на перехресті між ремісництвом, послугами та промисловими секторами; є одним із секторів світової економіки, який найшвидше зростає, та новим динамічним сектором світової торгівлі. До прикладу, світова торгівля креативними товарами і послугами збільшилася з 2002 по 2011 рр. більш як удвічі, досягнувши позначки в 624 млрд дол. США [19].

За класифікацією Інституту статистики ЮНЕСКО, до основних креативних індустрій віднесено: музеї, галереї, бібліотеки; виконавські види мистецтва; фестивалі; образотворче мистецтво, промисли; дизайн; видавничу справу; телебачення, радіо; кіно і відео; фотографію; інтерактивні медіа. У широкому сенсі креативні індустрії також охоплюють: музичні інструменти; звукове обладнання; архітектуру; рекламу; поліграфічне обладнання; програмне забезпечення; аудіовізуальне апаратне забезпечення [11, с. 21–24].

Креативний сектор економіки динамічно розвивається у світі, лідером є Велика Британія. Саме в цій країні для вирішення представників креативного сектору з-поміж інших економічних суб'єктів вперше застосували спеціальні статистичні коди. Цю практику перейняли більшість країн – членів ЄС. Сьогодні у Великій Британії в креативній індустрії формується 77 млрд фунтів сукупного прибутку та створено 1,7 млн робочих місць. За даними ЕУ, загалом у ЄС у креативному секторі зайнято понад 7 млн осіб [20]. В Україні окремо статистичний облік креативної економіки не ведеться, обмаль публікацій з її аналізом.

Виокремлення креативних сфер діяльності у вітчизняній економіці та їх статистичний облік – це важливе завдання для статистичної служби на перспективу. Для цього аналізу ми використали діючу класифікацію видів економічної діяльності (КВЕД ДК 009:2010), згідно з якою до креативних видів діяльності слід віднести такі групи: *J* – інформація та телекомунікації; *M* – професійна, наукова та технічна діяльність (частково); *R* – мистецтво, спорт, розваги та відпочинок. Наведені у табл. 2 дані лише приблизно відображають розвиток креативного сектору, оскільки в групі *M* не всі види діяльності є креативними.

Можна зазначити, що креативний сектор економіки в Україні зростає, однак становить невелику частку вітчизняної економіки – лише 8,7 % виробництва валової доданої вартості. У цих видах економічної діяльності в 2016 р. працювало 5,6 % зайнятого населення [21].

Більш детальне дослідження розвитку в Україні креативних видів діяльності здійснено С. Юрасовим у спецпроекті Liga.net [23]. За його оцінкою, у сферах креативної економіки України нині зайнято близько 470 тис. осіб, або 2,8 % працюючого населення. Вони створюють майже 105 млрд грн ВВП, що становить 4,4 % його загального обсягу станом на 2016 р. Отже, креативний сектор економіки України поки що є малорозвиненим, водночас він має значний потенціал для зростання за умови здійснення виваженої політики щодо його підтримки та розвитку.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що економіка України має низький рівень технологічного розвитку та застарілу структуру, що не відповідає засадам постіндустріального суспільства, не забезпечує стійкого економічного зростання, високої конкурентоспроможності та добробуту населення. В Україні нагальною є потреба економічної модернізації на основі розвитку тих секторів економіки, що забезпечують технологічний і соціальний прогрес. Пріоритетними векторами економічної модернізації визначено: інноваційний розвиток усіх сфер економічної діяльності; структурну трансформацію виробництва шляхом відродження та розвитку на новій технологічній основі потужної переробної промисловості; розвиток креативного сектору економіки, який передбачає розвиток освітніх, культурних, творчих і підприємницьких рис населення, збільшення частки креативної індустрії. Модернізація економіки України потребує нагромадження людського та інтелектуального капіталу й забезпечення ефективного його використання, що є базовою умовою інноваційного розвитку на основі вітчизняних наукових досягнень.

Однак модернізація потребує не лише значних інвестицій, нових технологій, а й соціально-ментальних та політичних ресурсів. Хоча вона тісно

пов'язана з технологічними інноваціями, проте насамперед *передбачає побудову сучасного суспільства, в якому діють ефективні економічні, політичні та соціальні інститути, що забезпечують неухильний прогресивний розвиток усіх сфер суспільного життя*. Це є найбільш складним завданням модернізації, оскільки модернізаційні процеси у сфері соціальних відносин і державного управління, здійснюючи вплив на інтереси різних верств суспільства, викликають пасивний або активний опір не лише з боку населення, а й бюрократичних державних управлінських структур. Тому для України важливим є формування модерного суспільства – схильного до змін, до освоєння нового досвіду, знань і культури, до нововведень та нових видів діяльності. Необхідним є суттєве реформування політичних та економічних відносин, забезпечення реальної економічної свободи та захисту прав, подолання бюрократичної й корумпованої адміністративної системи, що забезпечить розблокування творчої і підприємницької ініціативи.

У межах подальших досліджень актуальним видається визначення умов та пріоритетних напрямів відродження в Україні конкурентоспроможної переробної промисловості, забезпечення розвитку креативної індустрії.

Список використаних джерел

1. Гець В. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України // Економіка України. – 2010. – № 3. – С. 4–20.
2. Лібанова Е.М. Соціальні проблеми модернізації української економіки // Демографія та соціальна економіка. – 2012. – № 1 (17). – С. 5–22.
3. Левковець О.М. Модернізація економіки України: зміст, умови, ризики // Бізнес Інформ. – 2011. – № 10. – С. 4–9.
4. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2013. – 536 с.
5. Касич А.О. Модернізація як стратегічне завдання розвитку промисловості України // Бізнес Інформ. – 2016. – № 7. – С. 67–72.
6. Статистичний щорічник України за 2016 рік. – К.: Держ. служба статистики України, 2017. – 611 с.
7. Форсайт та побудова стратегії соціально-економічного розвитку України на середньостроковому (до 2020 року) і довгостроковому (до 2030 року) часових горизонтах / наук. керівник проекту акад. НАН України М.З. Згуровський // Міжнародна рада з науки; Комітет із системного аналізу при Президії НАН України; Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Інститут прикладного системного аналізу МОН України і НАН України; Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку; Фондація «Аграрна наддержава». – Київ: НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»; Вид-во «Політехніка», 2016. – 184 с.
8. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. – Київ: М-во екон. розвитку і торгівлі України, 2017. – 176 с.
9. The Global Competitiveness Report 2016–2017 / Klaus Schwab World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016–2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016–2017_FINAL.pdf
10. Creative Economy Report 2008: The challenge of assessing the creative economy towards informed policy-making (UNCTAD/DITC/2008/2). – Palais des Nations, CH-1211, Geneva 10, Switzerland. – 357 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/docs/ditc20082cer_en.pdf
11. Creative Economy Report 2013. Widening Local Development Pathways [Електронний ресурс] / United Nations Development Programme (UNDP); United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO). – 2013. – New York: United Nations/UNDP/UNESCO. – 190 p. – Режим доступу: <http://www.unesco.org/culture/pdf/creative-economy-report-2013.pdf>
12. Промисловість і промислова політика України 2013: актуальні тренди, виклики, можливості: наук.-аналіт. доповідь / О.І. Амоша, В.П. Вишневецький, Л.О. Збаразська [та ін.]; за заг. ред. В.П. Вишневецького; НАН України, Ін-т екон. промисловості. – Донецьк, 2014. – 200 с.
13. The World Bank World Development Indicators. Manufacturing, value added (% of GDP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS?locations=US-CN-KR-JP-DE-UA-PL-CZ-BG&view=chart>
14. Промисловість України у 2011–2015 роках: стат. зб. – К.: Держ. служба статистики України, 2016. – 382 с.
15. Лимская декларация. Путь к достижению всеохватывающего и устойчивого промышленного развития [Електронний ресурс] / 15-я Генеральная конференция ЮНИДО, Лима (Перу), 2–6 декабря 2013 г. – Режим доступу: https://www.unido.org/fileadmin/user_media_upgrade/Who_we_are/Structure/Polycymaking_Organs/Lima_Declaration_RU_web.pdf
16. Лэндри Ч. Креативный город / [пер. с англ.]. – М.: ИД «Классика-XXI», 2006. – 399 с.
17. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее / [пер. с англ.]. – М.: ИД «Классика-XXI», 2007. – 421 с.
18. Richard Florida. Cities and the creative class [Електронний ресурс]. – 2004. – Режим доступу: <http://creativeclass.com/rfcgdb/articles/4%20Cities%20and%20the%20Creative%20Class.pdf>
19. Widening Local Development Pathways: The Creative Economy and the Post-2015 Development Agenda [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ssc.undp.org/content/ssc/news/articles/2013/widening_local_development_pathways.html
20. Скиба М. Креативна економіка в Європі: 5 кроків для злету [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/21/209710/>
21. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2012–2016 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

22. Національні рахунки України за 2015 рік : стат. зб. – К. : Держ. служба статистики України, 2017. – 185 с.
 23. Юрасов С. Как украинцы делают деньги на идеях. Креативная экономика: DISCOVERY [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.liga.net/projects/just_business/

References

1. Heyets, V. (2010). Liberalno-demokratychni zasady: kurs na modernizatsiiu Ukrainy [The liberal democratic foundations: the course for the modernization of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 3, 4–20 [in Ukrainian].
2. Libanova, E. (2012). Sotsialni problemy modernizatsii ukrainskoi ekonomiky [The social problems of Ukraine's economy modernization]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 1, 5–22 [in Ukrainian].
3. Levkovets, O. (2011). Modernizatsiia ekonomiky Ukrainy: zmist, umovy, ryzyky [Modernization of the Ukrainian economy: content, conditions, risks]. *Biznes Inform – Business Inform*, 10, 4–9 [in Ukrainian].
4. Kindzerskyi, Yu. (2013). *Promyslovist Ukrainy: stratehiia i polityka strukturno-tehnolohichnoi modernizatsii* [The Ukrainian Industry: strategy and policy of structural and technological modernization]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Kasyh, A. (2016). Modernizatsiia yak stratehichne zavdannia rozvytku promyslovosti Ukrainy [Modernization as a strategic task of industrial development]. *Biznes Inform – Business Inform*, 7, 67–72 [in Ukrainian].
6. *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2016 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2016]. (2017). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
7. Zghurovskyi, M.Z. (Ed.). (2016). *Forsait ta pobudova stratehii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy na serednostrokovomu (do 2020 roku) i dovhostrokovomu (do 2030 roku) chasovykh horizontakh* [Foresight and elaboration of strategy for socio-economic development of Ukraine in the medium-term (until 2020) and long-term (until 2030) time horizons]. Kyiv: NTUU «KPI imeni Ihorra Sikorskoho», Vyd-vo «Politekhnik» [in Ukrainian].
8. *Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina. Natsionalna dopovid* [Sustainable Development Goals: Ukraine. National report]. (2017). Kyiv: Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [in Ukrainian].
9. *The Global Competitiveness Report 2016–2017*. Klaus Schwab World Economic Forum. (n.d.). [weforum.org](http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf). Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf [in English].
10. *Creative Economy Report 2008: The challenge of assessing the creative economy towards informed policy-making*. (2008). *unctad.org*. Retrieved from http://unctad.org/en/docs/ditc20082cer_en.pdf [in English].
11. *Creative Economy Report 2013. Widening Local Development Pathways*. (2013). New York: United Nations/UNDP/UNESCO. *unctad.org*. Retrieved from <http://www.>

unesco.org/culture/pdf/creative-economy-report-2013.pdf [in English].

12. Amosha, O.I., Vyshnevskyi, V.P., & Zbarazska, L.O. (et al.). (2014). *Promyslovist i promyslova polityka Ukrainy 2013: aktualni trendy, vyklyky, mozhlyvosti* [Industry and Industrial Policy of Ukraine 2013: Current Trends, Challenges, Opportunities]. (V.P. Vyshnevskyi, Ed.). Donetsk [in Ukrainian].
13. World Development Indicators. Manufacturing, value added (% of GDP). *The World Bank*. (2017). [data.worldbank.org](http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS?locations=US-CN-KR-JP-DE-UA-PL-CZ-BG&view=chart). Retrieved from <http://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS?locations=US-CN-KR-JP-DE-UA-PL-CZ-BG&view=chart> [in English].
14. *Promyslovist Ukrainy u 2011–2015 rokakh: statystychnyi zbirnyk* [Industry of Ukraine in 2011–2015: Statistical Yearbook]. (2016). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
15. Limskaia deklaraciia. Put k dostizheniiu vseohvatyvaiushhego i ustoichivogo promyshlennogo razvitiia [Lima Declaration: Towards Inclusive and Sustainable Industrial Development]. *15-ia Generalnaja konferencija UNIDO, Lima (Peru) – 15th UNIDO General Conference, Lima (Peru)*. (2013). *unido.org*. Retrieved from https://www.unido.org/fileadmin/user_media_upgrade/Who_we_are/Structure/Polycymaking_Organs/Lima_Declaration_RU_web.pdf [in Russian].
16. Landry, C. (2006). *Kreativnyi gorod* [The Creative City]. Moscow: Izdatelskii dom «Classics-XXI» [in Russian].
17. Florida, R. (2007). *Kreativnyi klass: liudi, kotorye meniaiut budushchee* [The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure and Everyday Life]. Moscow: Izdatelskii dom «Classics-XXI» [in Russian].
18. Florida, R. (2004). *Cities and the Creative Class*. Retrieved from <http://creativeclass.com/rfcgdb/articles/4%20Cities%20and%20the%20Creative%20Class.pdf> [in English].
19. Widening Local Development Pathways: The Creative Economy and the Post-2015 Development Agenda. (n.d.). *ssc.undp.org*. Retrieved from http://ssc.undp.org/content/ssc/news/articles/2013/widening_local_development_pathways.html [in English].
20. Skyba, M. (2016). Kreatyvna ekonomika v Yevropi: 5 krokiv dlia zletu [Creative Economy in Europe: 5 Steps for Takeoff]. *life.pravda.com.ua*. Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/21/209710/> [in Ukrainian].
21. Zainiate naselennia za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2012–2016 rokakh [Employed population by types of economic activities in 2012–2016]. (n.d.). *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
22. *Natsionalni rakhunki Ukrainy za 2015 rik: statystychnyi zbirnyk* [National accounts of Ukraine for 2015: Statistical Yearbook]. (2017). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
23. Yurasov, S. Kak ukraintsy delaiut dengi na ideiah. Kreativnaia ekonomika [How Ukrainians Make Money from Ideas]. (n.d.). *liga.net*. Retrieved from http://www.liga.net/projects/just_business/ [in Russian].